

HODINA NADĚJE

Ludvík Vaculík

Dámy a pánové!

Mám tu čest zahájit naši knihu, nevím ale, budu-li mít i tu smělost a vtip. Kdokoli totiž takový úkol přijme, čeká ho dopustit se riskantního výroku, že je tomu právě deset let, co naše země...

Jenže tomu já se právě vyhnu. Není snad čas, abychom se přes tu nešťastnou událost velikým duševním krokem už přenesli a žili dál? Žijme přeci dál! Náš život, bude, pravda, jak se střelou v těle, ale vždyť s dobře opouzdrěnou střelou dá se podle lepších lékařů žít prý věčně – do vysokého stáří! Jen někdy, když se za špatného počasí sejde dobrá společnost, zarostlé střely se bolestivě pohnou a veteráni vyprávějí...

Jenže já vynechám i to vyprávění, ať má slavnost spád.

A jak to tedy s vámi oslavíme? – My vám, dámy a pánové, u příležitosti desátého výročí víte čeho udělíme amnestii! Jste zproštěni. Zproštění dalších obav o nás. Přestaňte si tedy mezi sebou činit historické výčitky, neinvestujte do nás další city, nekažte si kongresy a na konferencích už nedrážděte naším osudem své nebezpečné přátele! Užijte svého času příjemně a v klidu, co nás se týče. My už teď půjdeme jenom nahoru. Když u příležitosti tohoto výročí přehlízíme svůj tisíciletý život mezi vámi či vedle vás, dotýká se nás už tušení našich výhod: jednou z nich je vědomí, že máme za sebou něco, co vás teprve čeká.

Není ovšem žádný důvod k oslavě, když někdo přežije svou ránu a vleče se po zemi dál jak mrzák. Musíme od svých ran žádat víc! Přírodním úkolem české literatury je pomáhat zacelit poškozenou tkáň národního vědomí či přímo duše, abychom tu stáli zas v plné hodnotě. Jenom tak může literatura obnovit svůj respekt u vládců i u národa. Před tímto úkolem se však literatura rozdělila: Jedna část, jež k tomu dostala tiskárny, divadla a všecko, překonává minulost tím, že se tváří, jako by se nic zlého nebylo stalo. Mluví o práci, o lásce, dokonce o cti. Simuluje zdraví a normalitu, což mi ale připadá obzvlášť nelogické před vládou, která do svého pracovního stylu i do jednání s lidmi zavedla tak nenormální způsoby, že riskuje novou katastrofu, jen aby zahladila předešlou. Druhá část literatury však ví, že těžké události života překonáme nejspíš, když je řádně vepíšeme do svého životopisu, vtělíme do svého poznání, započítáme do rozhodování, ba vkloubíme je do svých radostí, připravující si osudy

nové, jiné. Vůči těžkým tlakům, které nelze odrazit silou, je před smrtí už jen jedna čestná možnost: přetvořit je. To se mi zdá logické právě před vládou, jež – jak občas proboha doufám – pokouší se na svém poli o totéž, zahalena ochranným dýmem široké neoblby.

A prozrazuje se, že já jsem zastávce shovívavého postoje k vládě. To až si někteří účastníci této knihy přečtou, budou se mi i smát. Jiní však budou rádi, že nacházím takový slušný tón, jak vyjádřit naši občanskou loajalitu – není-li to příliš silný výraz – i naši suverenitu, což je výraz myslím přesný.

Tento sborník, dámy a pánové, není dílem názorově sourodé skupiny. To uvidíte, až se do knihy podíváte. Ani tu nejsou všichni spisovatelé, kteří nesmějí doma publikovat. Chybí vlastně většina. Někteří stojí v opozici už léta tiše, bez projevů a gest. Nám se je nepodařilo získat nikdy k ničemu, ani pro tento jubilejní podnik tedy, protože ho považují za politický, a oni se provždy rozhodli stát mimo politiku. Postoj hrdý, nevím ale, jak se jejich ušlechtilá literatura chce proti nešlechtné politice udržet. Jiní autoři by se našeho díla zúčastnili rádi, ale bohužel nemohou, protože jejich dcera dělá právě letos maturitu, syn se chce znovu pokusit dostat se na vysokou školu a několik spisovatelů musí počkat do podzimu, kdy jim má být vyměřen starobní důchod. Někomu se zas docela k stáru narodilo úplně malé dítě, teď je chce živit, čili nemůže se připravit o místo skladníka neuváženým zveřejněním básničky v zahraničí. Pak máme přátele, kteří by se sborníku zúčastnili, kdybych v něm nebyl já a Pavel Kohout. Prosím – říkám ochotně a s úlevou – však nemusím u všeho být, jenže Pavla Kohouta by museli vyndat násilím, protože tvrději než já je proti všemu, co je proti němu, říkáje krom toho, proč by ještě i v opozici měl snášet diskriminaci. Proti mému odchodu z almanachu by však protestovali jiní, kteří mě už berou jako krajní měřítko toho, co se ještě promíjí: Podívejte, a toho Vaculíka pořád nezavřeli! No, přeju jim, aby se nespletli. Několik lidí bude jistě chybět, protože jsme na ně zapomněli nebo je nenašli. Jiní příspěvek slíbili, ale nedodali. Například jméno první třídy, Václav Havel, slíbil jednoaktovku, ale když jsme si pro ni šli, nebyl doma, byl ve vězení a jeho manželka nevěděla, kde ji má schovanou. Teď, po čtvrt roce, šel jsem za ním znovu, ale on je pořád ve vězení. S takovými lidmi se pak těžko pracuje!

Jak vidíte, je české nepublikující spisovatelstvo obec pestrá, pulsují v ní zdravé komplexy, nervní přátelské svazky, je plná mlhavých nadějí a pevných obav. Obsahuje náтуры protikladné a talenty rozličné. Čítá asi dvě stě lidí, z nichž mnozí pořád něco skutečně píš! Jména přítomná v našem almanachu jsou tedy jen smutnou, lépe řečeno veselou menšinou. Dnes, kdy toto píšu, je jich 36. Schválně si spočítejte, kolik z toho jich tu zůstalo do dneška, kdy toto čtete.

Prolog. My a oni, oni a my

Dámy a pánové! Ani nevíte, jak se nám ulevuje, když konečně dostáváte do rukou naši knihu! Mohlo se to taky nepodařit. Stačilo, abych se byl v jistou dobu hloupě připlctl někam, kde se zrovna prohlížely aktovky a kapsy, nebo aby u švagrové Jiřího Gruši, jenž je spoluvydavatelem knihy, došlo k domovní prohlídce, či aby Milan Uhde doma nahlas řekl své ženě, jak pokračujeme v práci. Kniha je tedy šťastně na světě. Ani nevíte, dámy a pánové, jaká na nás padá zas tíseň!

A proč to tedy děláme? K čemu? A zač?

Protože tu jsme a miníme být. K radosti i zlosti. V nejhorším případě za nic, v nejlepším za právo slova na tomto území.

Území literatury je jiné než území jakékoli vlády. Území české literatury měří na mapě Evropy tisíc let. Jeho hraničními kameny jsou legendy a písně, kroniky a listiny králů, názvy vesnic, měst, řek a jména rodů. Ale také ohně, v nichž hořely knihy i lidé. Naše právo je staré a nezávislé. Zatímco časné vlády tu všelijak už poskakovaly, vláda české myšlenky a slova nehnutě trvá.

Dámy a pánové, nakonec vám chci – vždyť odpusťte jubilantu trochu citového povznesení – nakonec vám chci popřát pevné zdraví na neodvratné cestě naší stopou. Hlavy vzhůru! Nebojte se! Dá se to, vidíte, přežít!

(Úvod k almanachu *Hodina naděje*, samizdat 1979)